

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Svmma, Sive Avrea Armilla Bartholomæi Fvmi Placentini,
ordinis Prædicatorum, ac hæreticæ prauitatis Inquisitoris**

Fumo, Bartolomeo

Antverpiae, 1570

Matrimonivm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30427

MANIFESTVM.

MANIFESTVM.

MANIFESTVM, quod est idem quod notorium, est propriè id, quod probatione non indiget: secundum glo. e. olim. de verb. sig. Vt quando euidencia facti manifestat, vel constat per confessionem, vel legitimam probationem. Alio modo id dicitur manifestu, quod sufficienter probari potest, & de facili per multos testes. l. heredes. c. de testam. tertio modo manifestu dicitur, quod patet omnibus, vel aliquibus, & in re dubia, vel in penalibus. capere oportet primo modo: in c. fi. de verb. sign. infra, Notorium, §. 1. Etiam secundum Pan. in c. olim. de verb. sign. Dum de manifesto loquimur materia subiecta consideranda est, & loquendi vsus.

MARTYRIVM.

MARTYRIVM sustinere, & ad hoc subeundum paratum esse, quando opus est, propter Christu, & salutem animarum, est in præcepto Th. q. 4. q. 12. a. 2. alius est de perfectione, scilicet se offerre. Aliquando malum est se offerre, ne detur occasio alicui male agendi. Cum autem offertur, debet patienter tolerari. Et quodcumque bonum humanum relatum in Deu, martyrij causa esse potest: ex Th. secundum da secundæ. q. 124. a. vlt.

MATRIMONIUM.

MATRIMONIUM est coniunctio viri & mulieris, indiuiduæ vitæ consuetudinem retinens, inter legitimas personas. 4. sen. d. 27. secundum magistrum Tho. & Pet. de pa. Ex hoc sequitur, quod neque vnus vir plures possit habere vxores, neque vxor plures viros: quia loquitur in singulari: neque vnquam nisi ex diuina dispensatione licuit: quia est contra legem nature, in qua solus Deus dispensati in cap. gaudemus. de diuort. Item intelligitur definitio de matrimonio consummato inter fideles: quia hoc nunquam potest separari, quin sit matrimonium, licet quoad habitationem que. t.

In contractu matrimonij contingit multis modis peccare, vt si contra

MATRIMONIUM.

hatur contra impedimenta, vel non debito modo, vel contra intentionem sacramenti, vel mala intentione, aut ex indignitate personarum: & de omnibus his oportet confessorem esse bene instructum, vt sciat quæ impediunt contrahendum, & quæ dirimunt contractum, & huiusmodi.

IMPEDIMENTA matrimonij, quædam impediunt contrahendu, & dirimunt contractum, quædam impediunt contrahendum, sed contractum non dirimunt. De primis impedimentis sunt hi versus pro memoria à summis recitati. Error, conditio, voru, cognatio, crimen, Cultus, disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas: Si sis affinis, si forte coire nequibis, Hæc socianda vetant connubia, facta retractant. Hæc dicuntur impedire: quia si matrimonium de facto contrahatur, non tenet secundum legem, & dirimunt matrimonium, non veru, sed taliter de facto contractum. Nam si superueniret vero matrimonio, non dirimeretur: quia verum matrimonium non separatur.

PRIMUM impedimentum est error circa substantiam personæ, vt si intendendo contrahere cum Hippolyta, & contraho cum Antonia, vel intendendo contrahere cum primogenita, & supponitur altera, tunc matrimonium nullu est. Si autem error esset circa qualitatem, vt quia credebam pulchram, diuitem, vel huiusmodi, & non est sic, nihilominus tenet matrimonium. cap. tua. de sponfal. & Panormit. in cap. 2. de coniug. seruo. & Thom. 4. sent. d. 30. a. 1. Primum non est matrimonium, quia non consentit in personam, not. in c. tua. de spon. Secundum sic, quia consentit in personam, non in qualitatem.

SECUNDUM impedimentum est conditio, scilicet seruilis, vt si quis contrahat cum serua, quam credebat liberam, cum ipse sit liber, matrimonium non tenet. Idem de libera, si ignoranter contrahat cum seruo: quod si sciret, non contraheret, quia seruus non potest tradere potestatem corporis sui alteri: secundum Thomam. 4. sentent. d. 36.

d. 36. & in dicto cap. 2. & ibi Panor. Si autem seruus contrahat cum serua, quam liberam credit, vel serua cum seruo, quem liberum putat, tenet matrimonium: quia non deterioratur conditio ex parte contrahentis, ideo a fortiori tenet, quando melioratur conditio, vt si seruus contrahat cum libera, quam credebat seruam, vel econuerso ex parte contrahentis, in dicto capitulo secundo.

S E R V V S potest contrahere, etiam ignorante, & contradicente domino: quia matrimonium contrahere est de iure naturali, seruitus autem de iure positiuo: secundum Thomam 4. sent. supra. & determinationem ecclesie, in capitulo 1. de coniug. seruo. licet secundum pessimas leges ciuiles non possit: vt dicit Panormita in cap. proposuisti, secundo not. eod. titul. Et si contrahat domino ignorante, vel contradicente, non tenetur reddere debitum, sed potius obedire domino: tamen posset accidere casus in particulari, quod teneretur, etiam nolente domino: vt propter periculum castitatis, vel quando paruum, vel nullum damnum ex hoc domino sequeretur. Bene ergo sunt considerandæ particulares circumstantiæ. Vide Panormi. in d. cap. de coniug. seruo. Si autem de beneplacito domini contrahat, tenetur reddere debitum, etiam domino contradicente: secundum Thomam in 4. sentent. supra. quia concedente domino matrimonium, concessit & omnia, quæ sequuntur ad ipsum: & consequenter non potest dominus talem seruum vendere, taliter vt vxor priuetur debito: secundum Thomam 4. sent. d. 35. & Panormita in dicto cap. 1. Nec vir potest se ipsum taliter vendere, vt vxor priuetur debito quod si illa non consentiente, se ipsum maritus vendiderit, nullum potest generari præiudicium matrimonio, cum seruitus superueniens non dirimat matrimonium contractum, & sic poterit vxor petere debitum, & ille tenetur ad omnia, quæ matrimonium requirit: secundum Thomam 4. sent. supra. a. 3.

vxor verò nullo modo potest sic se seruam facere.

S I quis accepit ignoranter seruam, & postquam cognouit seruitutem eius, accedit ad illam affectu maritali, non potest eam in conscientia dimittere, nisi secundum legem: vt tenet Thom. supra, & Panormita. cum Innocentio & Ioan. And. in cap. de coniug. ser. Si autem cognouit eam non tamquam vxorem, sed ob aliam causam, vt propter delectationem, & c. secundum ius canonicum, non potest eam dimittere. c. inquisitioni, de sent. excom. & d. c. 2. in conscientia autem non est eius vxor, nisi de nouo simul consentiant: nec debet reddere ei debitum, etiam ecclesia precipiente, quia fornicaretur secundum Thomam: supra. & ecclesia si hoc præcipiat, facit, quia non iudicat nisi de his, quæ foris apparent: & quia latet quo affectu talis accesserit ad eam, ideo ecclesia potest hoc præcipere: sed ipse non tenetur debitum reddere: & hæc est sententia bonorum doctorum. Nec potest eam propria auctoritate relinquere, quando contrahit in facie ecclesie: secundum Rich. in 4. sent. quando reperit eam seruam. Quidam tamen, vt Host. dicit, quod potest, quando seruitus est notoria. Melius tamen videtur, vt per ecclesiam dissoluatur, cum in facie ecclesie sit facta.

T E R T I V M impedimentum est votum, non quodcumque, sed solenne religionis approbatum, siue fuerit professio expressa, siue tacite facta: quia impedit, ne quis possit contrahere matrimonium: & si contrahat est nullum. c. vnico. de vot. in 6. quia per tale votum homo amittit proprii corporis potestatem. Secus de voto simplici, quod impedit contrahendum, sed non dirimit contractum in d. c. vnico. Idem dic de ordine sacro. in d. c. vnico. qui impedit, & dirimit eodem modo: & taliter contrahens ipso facto est excommunicatus. in cle. eos. de cōsan. & affi. sup. Excommunicatio 45. secus in ordinibus minoribus contrahentes, quia tenent, nec sunt excommunicati. Votum autem

autem simplex hoc modo non dirimit, licet impediat, ut infra dicemus, §. 53.

² **Q**UARTUM impedimentum est cognatio, quæ est triplex, scilicet naturalis spiritualis, & legalis. Naturalis, de qua infra dicitur, §. 21. tollit matrimonium, & impedit usque ad quartum gradum inclusive, inter consanguineos, & consanguineas, & affines, spiritualis autem cognatio contrahitur in sacramento baptismi, & confirmationis, tollitque matrimonium secundum tres tantum lineas, videlicet inter tenentem ad baptismum, vel chrisma, & baptizatum, aut confirmatum, ita quod in parentem spirituales, & filium, vel filiam spirituales, non potest esse matrimonium, & pariter inter baptizantem, aut confirmantem, & baptizatos, vel confirmatos: secundum Caietanum ibi in summa. Idem dicit de vxore tenentis ad baptismum, si eam cognouit per consummationem matrimonij. Secunda linea est inter compatrem, & commatrem. Tertia inter fratres, & sorores spirituales, id est, inter filios tenentis, & tentos, siue sint legitimi, siue non, dummodo sint naturales non autem si sint adoptiui: ut §. quod autem, 30. q. 3. & hoc impedimentum est ex statuto ecclesiæ, in cap. 1. de cognition. spirit. & si præcedit, impedit matrimonium, & dirimit contractum: non autem si sequatur. Alia autem sacramenta talem effectum non efficiunt, quia per alia sacramenta non fit aliqua regeneratio: secundum Thomam quarto sententiarum supra. Cum autem cognatio spiritualis sequitur, si ex articulo necessitatis hoc fit, ut cum pater filium in articulo necessitatis baptizat, vel ex ignorantia, adhibita debita diligentia, etiam extra casum necessitatis, non impedit, quin quis reddere debitum, & petere possit. Si autem aliter fiat, impedit petitionem debiti, non autem redhibitionem altero exigente, qui non fuit in culpa: secundum Thomam supra, & Pan. in cap. 1. eodem titulo: licet

quidam alij huic determinationi non assentiant.

¹⁰ **I**TEM not. quod si quis post consummatum matrimonium cum vxore baptizat, vel leuat aliquem, vel aliquam, tunc eius vxor contrahit spirituales cognationem cum eisdem, etiam quod fornicari ante matrimonium cognouisset illam, non autem si nondum cognouit, quia nondum effecti sunt vna caro: secundum Pan. in cap. Martinus, eodem tit. Circa hoc quidam dubitant de cognita fornicatione, sed sta in dicta determinatione, quæ est S. Th. & aliorum magnorum Doctorum, & ratio militat eadem, quia vna caro facti sunt per carnalem copulam etiam fornicariæ.

¹¹ **I**TEM not. quando plures tenent eundem, non contrahitur inter eos talis cognatio: ideo, si vir aliquis & eius vxor tenent simul aliquem (licet sit indecens) tamen inter eos non contrahitur aliqua spiritualis cognatio: secundum Thom. in 4. sent. Item quando pater contrahit cum aliquo baptizato, vel chrismato, legitimo, vel non legitimo, filij eius naturales contrahunt cum eodem, & dicuntur confratres. c. si eodē titu. Non autem si filius contrahit, oportet patrem contrahere cum eodem. c. illud, 30. q. 3. nec transeat ab vno filio ad alium: ideo quamuis filius baptizatus contrahat cum leuante, & eius filijs, non tamen ipse leuans, nec filij eius contrahunt cum alijs fratribus leuati, siue baptizati. in dicto cap. 1. Item non baptizatus, ut Indæus, si baptizet, vel aliter conueniat, non contrahit cognitionem spirituales: quia non est capax alicuius spiritualitatis. Et si alicubi esset consuetudo contra dicta, debet seruari, si non seruando aliquod scandalum oriretur. c. 1. eodē tit. Et quod dictum est de baptismo, intelligitur etiam de confirmatione: & quod dicitur de leuante, intelligitur etiam de baptizante, & confirmante: & quod dicitur de viro, intelligitur de vxore, & e conuerso, tam per matrimonium cognita, quam per aliam copulam: quia facti sunt

sunt una caro, ut supra dictum est. §. 10. Quod autem dictum est de consuetudine contraria, valet, quia secundum Panormitan. in d. c. 1. videtur habere vim statuti.

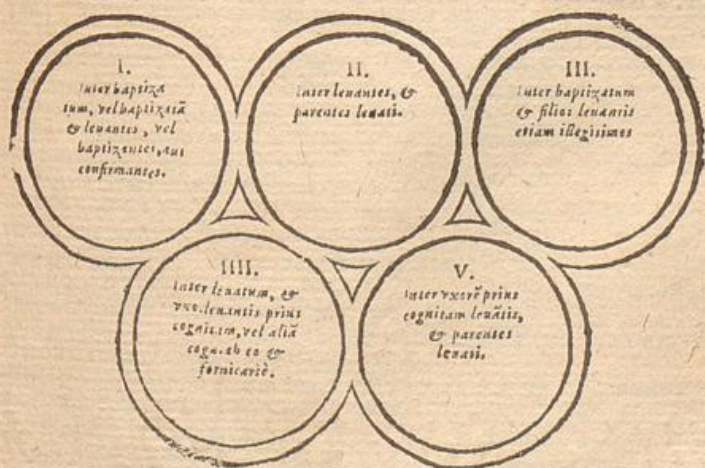
11. ITEM non est prohibitum, patrem spirituales contrahere cum sorore filia spiritualis. c. fi. 30. q. 3. Item qui non est patrimus. Si verò tangat, & non respondeat, intendens facere quod alij faciunt, sit patrimus, quia verba non sunt de essentia. Item secundum Panormitan. in cap. final. eod. titu. non requiritur quod quis intendat contrahere, sed sufficit quod tangat, vel teneat linteum: neque per procuratorem potest contrahi, secundum Panormitan. in c. veniens, eod. titu. & Ioan. Andræ in regul. potest quis. de regul. iur. libr. 6. Procurator autem qui tenet nomine alterius, si intendit contrahere, contrahit: si autem intendit, licet tangat, non contrahit, secundum veriorum opinionem Frede. conf. 1. §. & non est simile de baptizante, vel leuante nomine suo, qui etiam sine intentione, ut dictum est, contrahunt.

13. RELIGIOSI, canonici regulares, monachi, abbates, non debent baptizare, vel tenere ad baptismum, vel confirmationem. c. placuit. 16. q. 1. & c. non licet. de consecr. distin. 4. Neque per reiterationem baptismi contrahitur spiritualis cognatio, quia non recipitur novum esse spirituale, sicut in prima baptismatione.

14. QUANDO quis baptizatur in domo, ob necessitatem, contrahitur tunc non autem postea quædo portatur ad ecclesiam, & fiunt solennitates, neque lauantes christum contrahunt, quia tunc non recipit esse spirituale.

15. TITIVS maritus ROSÆ, tenet SOCRATEM ad baptismum, ex quo ROSA fit mater spiritualis SOCRATIS. TITIVS moritur, & ROSA accipit alium virum, ex quo generat BERTAM, nunquid SOCRATES poterit accipere BERTAM, Quidam dicunt quod sic, quia non est expressè prohibitum. Gem. in cap. 1. eod. titu. tenet, quod non, & melius: quia hic est filius spiritualis, & illa filia naturalis. Ut autem melius intelligantur casus prohibiti, ponuntur quinq; demunculæ hinc inferius.

Casus prohibiti in cognatione spirituali.

Quoniam hoc editum de cognatione spirituali prohibitorium est ab ecclesia, consequenter personæ quæ non excluduntur, admittuntur, nisi aliud existat impedimentum, nec egreditur personas hic expressas, ut in c. 1. eod. tit. libr. 6.

²⁶ **COGNATIO** legalis, quæ scilicet est secundum leges humanas, quæ ab adoptione ortum habet, & hæc etiam impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum, & rationem adducit Thom. 4. sentent. d. 42. q. 2. a. 2. & Pa. in c. 1. eod. tit. in gloss. & c. ita diligere. 30. q. 3. & habet tres lineas secundum Thom. supra. a. 3. quæ hic inferius ponuntur.

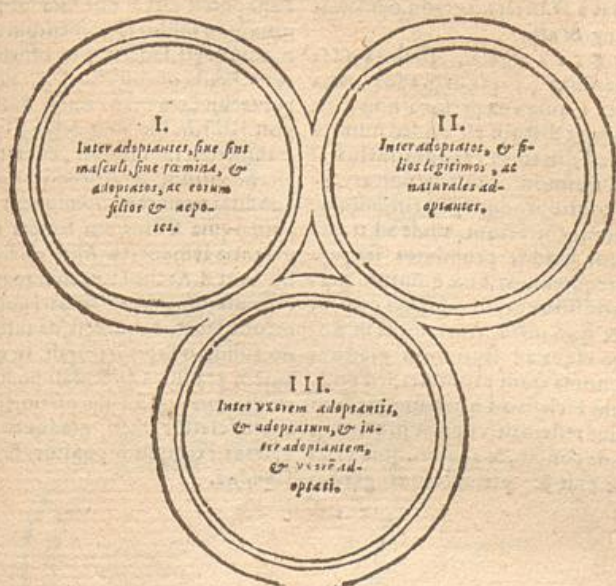
²⁷ **PRIMA** est inter adoptantem, & adoptatum, & filios, ac nepotes adoptati, & sic deinceps descendendo. Secunda inter adoptatum, & filios naturales adoptantis, ac legitimos. Tertia est inter uxorem adoptantis, & adoptatum, & inter adoptantem uxorem adoptati: & hæc tertia linea sicur & prima est perpetua: secunda autem non, quia soluta adoptione possunt contrahere, quia non durat nisi quandiu manet in potestate adoptantis. Vnde mortuo patre, vel filio emancipato, potest inter eos contrahi matrimonium, sed inter patrem naturalem, & matrem adoptantem, & inter

patrem adoptantem, & matrem naturalem adoptati non contrahitur matrimonium, secundum Thomam supra. a. 3. ad. 1. & in dict. capit. ita diligenter.

²⁸ **FILIVS** adoptivus potest (secundum Innoc. & Hosti. in c. vnic. de cogn. leg.) contrahere cum filia illegitima adoptantis, quia illegitimus non est in patria potestate. Institut. de nupt. §. pe. Pan. in c. vnic. eod. tit. in fin. & ibidem in gloss. contrarium tenet, cui Thom. consentire videtur, secundum Tab. nō autem secundum Sil. & sic prima opinio melior est, quem etiam sequitur Archi. Floren. 3. part. tit. 1. capit. 13. & Pisa. Ioan. de Pla. & alij.

²⁹ **VI** & mulier ab eodem adoptati possunt simul contrahere, quia non reperitur prohibitum: quia si duo filij spirituales possunt contrahere, multo magis filij adoptivi, ut innuit Thom. & sequitur Archi. Floren. licet aliqui contradicant. Et filius naturalis, & filia adoptata possunt simul contrahere, si vnus eorum emancipetur. canon. per adoptionem. 30. q. 3. non autem in prima, vel tertia specie, quia cognatio est perpetua, etiam soluta adoptione. Iustin. de nupt. §. ergo, Horum autem omnium impedimenti causa est facilitas carnalis copulæ, propter cohabitationem talium personarum.

Casus prohibiti in cognatione legali.

²⁰ COGNATIO autem naturalis est duplex, videlicet consanguinitas, & affinitas. Consanguinitas secundum Thomam in 4. sentent. dist. 40. quod. 1. arg. 1. est vinculum personarum ab eodem stipite descendendum. Et est quasi sanguinis unitas.

²¹ Tres lineæ in gradibus consanguinitatis assignantur. Prima descendendum: ut pater, filius, nepos, & c. Secunda est ascendendum: ut filius, pater, avus, & c. Tertia est transuersarium: ut fratres, & descendentes ab eis, inter se in diuersis gradibus coniuncti. Vna persona sola non facit gradum propinquitatis: quia nullus est sibiipsum propinquus, sed alteri. Ideo oportet plures esse personas ad faciendum gradum.

²² In linea ascendendum, & descendendum computantur gradus secundum quod vna persona propagatur diuersimodè ab alia: ut B. filius distat ab A. patre vno gradu. & C. qui est

ambobus, in secundo gradu, & sic deinceps ascendendo, & descendendo. In linea vero transuersali, gradus considerantur, secundum quod plures propagantur ab vno: ideo debent computari secundum comparationem ad vnum principium, ex quo propagantur. Sed quia computatio legalis non conformatur canonice: ideo relicta computatione legali, dicemus de canonica, quæ in contractu matrimonij consideratur. Sic ergo hæc prima regula, pro maiori sequentium notitia.

²³ Quo ro gradu distant personæ à communi stipite, tanto gradu distant inter se: ut duo fratres, sunt in primo gradu: quia à patre distant vno tantum gradu. Hanc regulam manda memoria: quia valde necessaria est.

²⁴ SECVNDA regula. Quando duæ personæ inæqualiter distat à communi stipite, quoto gradu remotior distat à stipite, tanto gradu distant inter se: ut quia

ut quia C. distat ab A. duobus gradibus. & D. distat ab ipso A. tribus. ideo C. distat à D. in tertio gradu. c. final. de consang. & affi.

25 TERTIA regula. In linea quot sunt personæ, tot sunt gradus, una dempta: quia una persona non facit gradum: ut dictum est: ideo numeratur usque ad quartum gradum inclusivè quia huiusmodi consanguinitas impedit contrahendum matrimonium, & dirimit contractum. Vnde ad transcendendum gradus prohibitos sex personæ requiruntur, quarum quintum gradum constituunt, in quo licet contrahere, & non infra. Antiquitus in nova lege usque ad septimum gradum matrimonia erant prohibita, sed postmodum ecclesia ad quartum gradum inclusivè restrinxit: ut patet in c. non debet. de consan. & affinit. quia ultra inutile erat & periculosum gradus

prohibere, cuius rationem assignat Thom. in 4. senten. ubi suprà. 2. 4. & Papa potest circa hoc ita ordinare: quia non solum sacramentum matrimonium est, sed etiam in officium naturæ. Et ista prohibitio d. c. non debet secundum Ioan. Andr. & Panor. post Host. in d. c. non debet. in linea transversali tantum est, cum in linea ascendentium & descendantium secundum veriorum opinionem sit perpetua: quia si viuerent, semper illa reverentia remaneret. Inter parentes, & filios: ut d. Archi. flor. nunquam fuit dispensatum, nec dispensari potest: ut dicunt Doctores. quia est de iure divino, fundato super naturali. In quibus autem gradibus dispensari possit, satis est dictum suprà. Dispensatio. §. 9. Ut autem clarius dicti gradus cognoscantur valeant, exemplum ponitur, & figura sequens.

Typus graduum

consanguinitatis.

GRAD.

PRIMVS

PLATO
PATER.Socrates filius
Platonis.Beris filia
Platonis.Thadæus So-
cratis filius.Antonia Ber-
is filia.Perius Thadæi
filius, & Socra-
tis nepos.Lucia Antonia
filia, & Beris
neptis.Cato filius Perii,
Thadæi nepos, &
Socratis pronepos.Agnes Lucæ filia,
neptis Antonia
& Beris pro-
neptis.Linea transuersa-
liū licita post quar-
tum gradum.

Linea ascendens in qua perpetuum impediuntur est.

Linea ascendens in qua perpetuum impediuntur est.

²⁵ **P**er ea quæ dicta sunt de gradibus consanguinitatis, facile possunt cognosci gradus affinitatis. Nota, quod affinitas sic diffinitur.

²⁶ **A**FFINITAS est proximitas personarum, ex carnali copula proveniens, omni carens parentela: ut declarat Thom. 1. sent. d. 41. q. 1. a. 1. q. 1. quæ non deficit, etiam deficiente causa eius, videlicet copula carnali: secundum Thom. supra, & capit. fraternitatis 35. q. 10. & ex omni actu carnali: quo fit mixtio seminum maris & femine, siue fornicariæ, siue matrimonialiter fiat, talis affinitas causatur: secundum Thom. supra, non autem ex concubitu, per quem generatio sequi non potest. Vnde si vir etiam intret claustra pudoris femine, & non seminet, non causatur affinitas: quia non fit mixtio seminum capit. extraordinariam. 35. q. 1. ex quo sequitur, quod si non intret vir claustra, tamen seminet intus, & fiat mixtio seminum, causatur affinitas. Sed si vir intrat claustra, & seminet, mulier verò non seminet, causabitur affinitas: quia secundum Philosophum, potest sequi generatio ex sanguine mulieris, sine eius semine. Vide Paucor. in capit. fraternitatis. de eo qui cognoscit consanguineam uxorem suam.

²⁷ **A**FFINITAS sic contrahitur: quia omnes consanguinei uxoris efficiuntur affines marito, & omnes consanguinei viri efficiuntur affines uxori, in eodem gradu, quo erant consanguinitate iuncti: ut si Sempronius, & Berta sint coniuges, frater Sempronij, qui est in primo gradu consanguinitatis cum Sempronio, est in primo gradu affinitatis cum Berta, & Petrus frater Bertæ est affinis Sempronij in primo gradu, & sic de singulis. Cum autem sint multa genera affinitatis, tantum prohibetur primum genus nunc, in quo vera stat affinitas: ut in capit. non debet. de consan. & affinit. Secus olim, ut in c. contradicimus. 35. q. 4.

²⁸ Si affinitas præcedat, impedit contrahendum, & contractum dirimit, non autem si sequatur, & eodem mo-

do impedit, sicut consanguinitas, propter eandem rationem: videlicet necessitatem cohabitandi simul: secundum Thom. supra, & in c. 1. & 2. de consan. & affin. Sicut enim est quoddam amicitie vinculum inter consanguineos, ita & inter affines.

²⁹ **S**ECUNDUM Dei legem: ut patet Levi. 18. inter quasdam personas fieri matrimonium erat prohibitum: unde versus, Nata soror fratris, priuigni, nata viri utq. Et patru coniu x, mater, priuigna, nouerca, Vxor utq. soror priuigni nata viri utq. Atque soror patris, coniugi lege vetantur. De quibus supra, Dispensatio. 5. 9. Aliud exemplum non pono, quoniam gradus affinitatis possunt patere per exemplum supra dictum de consanguinitate, cum sit eodem modo mutata consanguinitate in affinitatem.

³⁰ **Q**UINTUM impedimentum, quod impedit contrahendum, & dirimit contractum, est crimen duplex, videlicet homicidij, & adulterij: non cuiusque sed in his quatuor casibus: ut infra. Primus casus est, quando alter coniugum procurat alterum occidi, per tertiam personam: tunc alter coniugum remanens, non potest accipere illam tertiam personam in perpetuum c. laudabilem. de conuer. in hdel. & requiruntur tria. Primum quod ambo machinentur in mortem alterius coniugum, videlicet, alter coniugum, & illa tertia persona. Secundum, quod cum tali machinatione sequatur effectualiter mors. Tertium, quod hoc fiat, ut possit cum illa tertia persona contrahere: quod si machinatio adesset, & mors sequeretur, & non hac intentione machinatum esset, secundum quod fere omnes limitant, non impediret, sed Caietan. in summa ibi dicit: quod hæc non est bona limitatio: quia cum spectet ad ius posituum, & iura non apponant hanc limitationem, ut patet intuenti, nec aliquis alius canon allegetur ad hoc, non apparet securitas appositionis huius limitationis. Vnde vult ipse Caietan. quod siue fiat cum tali intentione, ut inter eos fiat

con-

asningium, siue non, interuenientibus alijs conditionibus impediatur: quoniam in d. c. super hoc. eo. & in c. laudabilē. de conuer. infid. talis nō sit limitatio, ideo securū non est sic limitare. Et hęc determinatio Caieta. satis rationabilis est: quia in iure positio sumus.

31 SECVNDVS casus est, ex homicidio mixto adulterio. Quando scilicet alter coniugum adulteratur, & per se, vel per alium occidit alterum coniugem, tunc inter coniugem remanentem, & personam, cum qua commisit adulterium, non potest esse matrimonium: vt in dicto capitulo super hoc. de eo qui du. in ma. quam pol. per adul. & c. si quis viuentē. 31. quæst. 1. & intellige secundum doct. si fiat intentio, vt fiat inter eos matrimonium, aliter non impedit, quod non placet Caietan. vt supra. immediate diximus. Quia siue adsit intentio, siue non impedit.

32 TERTIVS casus est ex adulterio mixto promissioni, cum fide data, vt eūdem Beta vxor Petri dicit Antonio, qd post mortē Petri accipiet ipsam in virum, & dat fidem, permittitq; se carnaliter cognosci ab Antonio: siue enim promissio hęc præcedat, siue sequatur adulterium, nunquam inter hos adulteros potest esse matrimonium: etiam mortuo Petro. cap. si quis vxore. de eo qui du. in ma. quam pol. per adul. & c. relatum. 31. q. 1.

33 QVARTVS casus est ex adulterio mixto contractui alterius matrimonij: vt si Petrutius habens vxorē, contrahat de facto cum alia, & cognoscat illam, siue adulterium præcedat talem contractum, siue sequatur, inter Petrutium & adulteram, cum qua de facto contraxit, stante primo matrimonio, nunquam poterit esse matrimonium. c. significauit. de eo qui du. in ma. quam pol. per adul. c. literatum. c. si quis. Intellige prædicta, si mulier illa adultera sciebat Petrutium esse vxoratum, quando contraxit cum eo, & adulterauit, vel si nesciuit quando contraxit, sciuit tamen antequam adulterauit, vel postquam

sciuit, tamen postea cū eo se miscuit. Si vero nesciuit Petrutium esse vxoratum, nisi post mortem vxoris eius propriæ, potest si vult contrahere cum Petrutio: quoniam ipsa mulier nō commisit adulterium formaliter, quia putabat Petrutium esse suum verum maritum. Requiritur ergo primò, quod contrahant de facto per verba de presenti. Secundo, quod interueniat adulterium. Tertiò, quod uterque sciat, quod habet alium, vel aliam. Ex quibus sequitur, quod si Petrutius mortua prima vxore vera, contrahat de nouo cum tertia, non obstante contractu facto per verba de presenti cum secunda adultera, stabit cum tertia, etiam si post mortem primæ cognosceret secundam, ipsa secunda ignorante adhuc per ea, veniens, de eo qui du. in ma. quam pol. per adul. Quod si Petru. post mortem primæ cognosceret secundam ignorantem adhuc affectu maritali & postea contrahat per verba de presenti cum tertia, antequam secunda sciat impedimentum, quod erat, tertia erit vxor Petru. & non secunda, quia cum secunda non est matrimonium, nisi de nouo consentiat. Cuius signum est, quod cognito impedimento quod erat ante, non obstante copula habita, etiam affectu maritali, facta tamen per ignorantiam: quia credebat illum esse virum suum, & non erat, potest se ab illo separare. Hęc verior opinio, quamuis quæstio sit valde dubia. Vide Tabu. impedimentum. 7. §. 2.

34 QVINTVS ponunt quintum casum sic. Si mulier occiderit vxorem alterius, vt ipsum habeat in virum, vel econuerso vir occiderit maritum alicuius, vt eam habeat vxorem: inter homicidā, & relictū, vel relictam, nō potest esse matrimonium: & adducit dictū cano. si quis viuentē. Sed quia canon ille loquitur de homicidio mixto cum adulterio, ideo standū est in casibus illis solū, qui in iure sunt, de quibus iste nō est. Placet hoc Caiet. ibi in summa: secus quando interueniret adulterium, vt supra dictum est satis.

35 IMPE-

35 **I**M P E D I M E N T A alia quorundam criminum ponit Thom. 4. sent. dist. 35. in expositione literarum: ut est incestus. c. si quis viduam. Vxoridicium. c. admonere. 33. quæst. 2. Raptus alienæ sponsæ: canon. statutum. 27. quæst. 2. Levatio proprii filij de fonte, insidians do matrimonio. canon. de eod. quæst. 1. Interfectio sacerdotis. c. presbyterum. de pœni. & re. Pœnitentia solennis. 33. quæstion. 2. c. de his. Acceptio monialis in uxorem. c. hæc verò. 27. quæsti. 1. Hæresis, secundum Thom. 4. senten. dist. 38. Hæc prædicta non dirimunt cōtradictum, sed impediunt contrahendum: quia contrahendo peccatur, si fiat sine licetia Episcopi, vel potentis dare: & dicit Archi. Floren. quod mortaliter agitur. Consuetudo tamen, quæ est optima legis interpretis, est servanda. Si cōsuetum est petere licentiam, non petendo peccatur: si non est consuetum, non credo esse peccatum, contrahere in his casibus, nisi aliud interueniat.

36 **S** E X T I M impedimentum est, disparitatis cultus: nam inter baptizatum, & non baptizatum, non potest esse matrimonium: cum sine baptismo nullum possit recipi sacramentum: secus quando sunt baptizati, licet sint hæretici, excommunicati, vel apostata, teneat matrimonium contractum inter eos: licet male faciant sic contrahendo. c. caue. 8. quæst. 1. Ibi est prohibitio. Potest tamen Papa pro aliquo magno casu in hoc dispensare, quando ex hoc speraret conversionem alterius coniugum, secundum quendam Ioan. And. in capit. fin. de condi. appo. licet Card. teneat quod non possit. Sed quia hæc prohibitio est ex statuto ecclesiæ: ideo videtur quod possit, ubi non immineret periculum subuersionis alterius ad fidelitatem, & si Papa dispensaret, esset quidem matrimonium, ut est in naturæ officium, non autem ut sacramentum: quia sine baptismo in altero coniugum non esset sacramentum, & hoc intendit cardinalis, quia Papa non potest super sacramentis, &c.

37 **I**N F I D E L E S possunt cōtrahere in omnibus gradibus non prohibitis diuina lege, & si conuertantur, in illis remanere, secundum Thom. 4. senten. dist. 39. a. 2.

38 **S** I alter coniugum infidelium nolit conuerti, nec est spes conuersionis, nec qui vult conuerti, potest secum habitare sine iniuria creatoris, vel sine mortali, vel non vult secum habitare etiam requisitus, potest nubere libere, & vouere castitatem, & ordinari, & postquam contraxit cum alia, est solum primum matrimonium. Sed ante si vult conuerti, vel est spes de conuersione, vel vult secum habitare sine iniuria creatoris, non potest cum alia contrahere, secundum Thom. supra, a. 4. & 5. Ex hoc patet, quod Panorm. in capitul. gaudemus. de diuor. in glo. in verb. compellentur. male dixit, dicendo matrimonium esse solum an requam contrahat, sed soluitur dum contrahit in fide, quia hoc est maius vinculum.

39 **S** I coniuges infideles conuertantur, si erant coniuncti in gradibus lege naturæ, vel Dei prohibente, debent separari: si autem lege tantum, humana possunt cum illis remanere. Si verò plures quis habuerit uxores, quod est contra legem naturæ, & conuertantur omnes, remanebit cum prima. Quod si prima non vult conuerti, accipiet quam voluerit de alijs conuersis: etiam si dedisset libellum repudij alicui. quæ erat sua vxor: quia repudium est contra legem naturæ, secundum Thom. supra.

40 **S** I vnus coniugum conuertatur, alter non, filij qui rationis usum non habent, debent dari conuerso. Si verò habent rationis usum, possunt sequi quem volunt. d. c. gaudemus. & c. literis. de conuer. infid. Nullus enim ad fidem inuitus compellitur: quia credere voluntarium est.

41 **S** E X T I M impedimentum est vis, id est, violentia, siue sit absoluta, ut coactio, siue violentia, quæ est per metum cadentem in constantem virum, ut metus stupri, status, verberum, necis,

necis, & aliorum, quæ etiam homo constans timeret. Hæc enim vis impedit matrimonium, & dirimit contractum. Nam talis non consentit in matrimonium perpetuò, sed tantum pro tunc. Et quia ecclesia vult matrimonia esse libera, ideo non tenet, secundum Tho. 4. sent. d. 19. a. 2. & 1. quolibet. 1. & Pa. in c. cum loci: de spon. Si tamen postea tacite consentiat, ratificatur matrimonium, dummodo consensus alterius perseveret, aliter non tenet etiam si confirmavit iuramento, vel permisit se cognosci carnaliter, si de nouo non consentiat: quia primus consensus non valuit: etiam si voluntarie consensit: tamen propter metum tunc consensit, non tenet, quia hoc non fuit pure voluntarium, sed mixtum cum violentia, & sic ex statuto ecclesiæ non valet. Quod bene notari debet: propter multa matrimonia facta tali modo, & nunquam postea ratificata.

42 OCTAVVM impedimentum est ordo scilicet sacer. habentes enim aliquem ordinem factum, non possunt contrahere: & si contrahunt, non tenet: sed sunt excommunicati. in ele. eos. de consang. & affinit. quod autem impediat, est c. vnicum de voto. lib. 6. supra, in tertio impedimento. §. 8.

43 NONVM impedimentum est, quando scilicet una persona est alligata alteri in matrimonio per verba de presenti, non potest cum alia persona contrahere, & si contrahit, matrimonium nullum est: etiam licet non consummasset cum prima, c. licet. de spon. duo. Si autem ante consummationem alter coniugum religionem ingrediat, & profiteatur, post professionem remans in seculo, potest nubere cui vult liberè. Si autem esset tantum per sponsalia quis alligatus, secus esset infra, Sponsalia. §. 7. licet enim non possit contrahere: si tamen contraheret, teneret, quamvis mortaliter ageret.

44 CREDENS maritum suum esse viuum, cum tamen sit mortuus, & contrahens cum aliquo, & credens non posse contrahere, non est matrimonium: quia non est consensus in matrimo-

nium. cum non posse esse credat: secus si contraheret credens posse contrahere: consentit enim in matrimonium, quod credit posse esse, & de facto potest, cum viresque sit solutus, & nullum adsit impedimentum, secundum Veruer. & Archid. Floren.

45 DVBITANS de morte coniugis, non sufficit expectare per quinquennium, sed debet expectare certitudinem mortis. capitul. dominus. de secund. nupt. capit. in presentia. de sponsa. & certum dicitur, quod per violentas presumptiones habetur. Ut quia in acie fuit, & alijs redeuntibus ipse non venit, vel quia per amicorum literas constat, vel huiusmodi. Et si contraxit, & est dubitans, debet reddere debitum, sed non exigere: & si postmodum sciat pro certo primum vivere, dimittat secundum, & reuertatur ad primum, in dicto capitul. dominus, quod si steretur cum secundo, reputabitur adultera, canon. cum per bellicam. 34. quæst. 2. & primus tenetur eam recipere, per dictum canon. cum per bellicam. nisi cognito primo vivere permisisset se cognosci a secundo. De huiusmodi certitudine iudex iudicabit, consideratis circumstantiis, utrum sit certum, vel non, secundum Panormitan. in dicto capitul. in presentia. qui post longam disputationem sic concludere videtur.

46 DECIMVM impedimentum, est publice honestatis iustitia, quæ oritur ex sponsalibus, & ex matrimonio non consummato, secundum Tho. 4. sentent. distin. 41. quæstio. 1. a. 1. quod. 4. Quod autem impediat, habet ex statuto ecclesiæ. c. continebatur. de desponsa. impube. & capitu. iuuenis. de sponsa. & impedit usque ad quartum gradum, sicut affinitas, & consanguinitas: siue sint pura, & certa, siue sine nulla ex causa consanguinitatis, affinitatis, frigiditatis, religionis, vel alia causa: dummodo non sint nulla ex defectu consensus, ut puta facta ab infante, vel furioso, secundum quod fuit determinatum post Sanct. Thom. in capitul. unico. de sponsa.

E lib.

lib. 6. Iustitia igitur publicæ honestatis, vetat illos inter quos sunt, vel fuerunt sponsalia pura, & certa, posse cum consanguineis alterius partis usque ad quartum gradum contrahere. Vnde Titius mortua sua sponsa, vel etiam viuente, non potest contrahere cum aliqua consanguinea sue sponsæ, usque ad quartum gradum, neque sponsa cum sanguineis Titij similiter. Secus quando non essent vera sponsalia, ex defectu consensus, ut dictum est, vel condicionata conditione suspendente actum de quibus infra, vel incerta, ut si promissit ducere filiam Ioan. qui Ioan. plures habet filias. Vide hæc in dict. capitul. vnico, & in dict. capitul. iuuenis. & capit. sponsa. de sponsali. Et idem dic, imò magis de matrimonio non consummato: secundum Panormitanum in d. capitul. sponsa. & d. c. iuuenis. Et hoc impedimentum impedit contrahendum, & dirimit contractum, sicut de alijs impedimentis supra diximus.

47 Vnde c. i. m. v. impedimentum impediens contrahendum, & dirimens contractum, est impotentia coeundi, quando scilicet est perpetua, siue procedat ab intrinseco, ut ex naturali conditione, siue ab extrinseco, ut ex maleficio, capi. quod sedem eod. titu. & est hoc ex statuto ecclesiæ: secundum Thom. 4. sent. d. 34. Iudicate autem an sit perpetuum, vel non, ad ecclesiam spectabit, quæ statuit spatium triennij, infra quod nisi alter coniugum factus sit habilis ad coeundum, data opera ad hoc fideliter, ut consummarer, ab ipsa ecclesia separatur matrimonium ex statuto ecclesiæ fundato in ratione naturali. Nam per matrimonium datur potestas viri que in corpus alterius, quod non posset dari existente perpetuo impedimento, quod quomodocunque proueniat, siue ex nimia caliditate, siue frigidityte, siue maleficio, siue arctatione, siue alia causa, impedit, & dirimit. Secus autem quando non est perpetuum, licet per plures annos steterint non valentes, & fuerit separatum

per ecclesiam matrimonium, & postmodum reperitur potens, reintegrabitur primum matrimonium, & dirimitur secundum: ut Thom. supra affirmat. Vide Panor. in cap. laudabilem. & cap. fraternitatis. eod. tit.

48 Quid modo contrahentes sciunt tale impedimentum, & tamē contrahunt, tenet matrimonium: quoniam alium finem querunt ex hoc contractu, & ius non prohibet: secundum Thom. supra, ad 4. hæc est verior opinio, quam sequitur Tho. Pet. de Pan. & Archid. Floren. licet Panormita. in capitu. consultationi. eo. tit. Innoc. & Hostien. dicant, quod non est verum matrimonium si scienter contrahunt. Vnde quatuor requiruntur ad hoc quod impediat. Primum, quod procedat tale impedimentum: quia si sequitur matrimonium ratum, non potest dirimere. Secundum, quod sit tantum impedimentum, quod nullb modo possit coire. Tertiū, quod sit perpetuum. Quartum quod sit ignorantia maxime facti.

49 IMPEDIMENTUM maleficii, quod nisi maleficio, vel arte demonis potest solui, debet reputari perpetuum: quia nunquam licet illud soluere. supra, Maleficio. §. 2. & secundum Thom. 4. sent. d. 34. a. 3. ad 3. Differentia est tamen inter frigidos, & maleficiatos: quia frigidis post separationem matrimonij, non datur licentia nubendi alteri: quia frigidus vni, est frigidus alteri: maleficiato autem datur licentia nubendi cui velit: quia licet non possit cum vna, poterit cum alia: secundum Thom. supra, argu. 3. & ex experientia sapius probatum fuit.

50 Quid contraxit cum virgine, & non potest aperire claustra pudoris, licet possit cum corrupta misceri, non reputatur hoc perpetuum impedimentum: quia tunc per artem possunt aperiri claustra pudoris, vel aliquo instrumento, vel alio modo licito, nec esset peccatum: quia non fit ob delectationem, sed ad medicamentum: secundum Tho. supra, ad 4.

51 Si mulier taliter sit arcta, quod non possit

possit fieri apta, nisi per incisionem: idem iudicium est sicut de frigida-
te in viro, ita quod non potest con-
trahere: & si contrahat, & post fiat
apta per incisionem tantum: oportet
quod de nouo contrahat: quia pri-
mus consensus non valuit. Idem quod
castratus non possit contrahere, pa-
ter, per dict. capit. quod sedem. infra,
§. 13. Et quietigit virgam: non tamen
potest seminare, non potest contrahe-
re: secundum quod tenet Pan. in dict.
capit. quod sedem. Alij autem tenent
quod sic, & verius: quia & si non po-
test seminare, potest tamen mulierem
prouocare. tamen communiter tene-
tur quod non potest contrahere: quia
mulier potest dicere, volo fieri mater,
vt dicit Sil. matrimonium. 8. q. 16. §.
2. Tab. impedimentum. 12. §. 6. tenet
quod potest contrahere, & hęc opi-
nio magis videtur consonare dictis
Sanct. Tho. facit glo. in c. quod sedem
eod. titul.

52 S I alter coniugū sciens impedimē-
tum, contrahat altero ignotante, &
comperito impedimēto, alter qui erat
ignorans, velit secum habitare tan-
quam soror, vel frater, tenetur alter
qui sciuit habitare secum. ar. capit. 1.
de eo qui du. in matr. Si tamen talis
contrahat cum alia, vel alio, vbi non
impedimētum, tenet matrimonium:
primam tamen debet tenere, & alere
vt sororem. consentit Rayn. & Petr.
de Palu. Sed quid compellit ad hoc?
ipse contractus, vt videtur velle Tho.
4. sentent. d. 34. quæstio. 1. a. 2. Posset
etiam ex aliqua iusta causa alter sepa-
rationem petere.

53 Q V O D dictum est de castrato in-
telligi quando taliter est truncatus,
quod seminare non potest, secundum
quosdam. 32. q. 7. c. his qui si verò se-
minare potest, sed inualidē, potest con-
trahere. & hoc sequitur Petr. de Palu.
Alij autem dicerēt, quod dummodò
possit virgā erigere, & prouocare mu-
lierem, posset contrahere, vt supra di-
ctum est. Vide Sil. ver. matrimonium.
2. §. 7. quæstio. 16. Sequuntur alia im-
pedimenta, quæ impediunt ne pos-

sit contrahi matrimonium: si tamen
contrahatur, tenet. Et dicitur non
posse contrahi, quia de iure non po-
test, & absque peccato fieri.

54 P R I M U M impedimentum est in-
terdictum ecclesiæ, vt si episcopus,
vel curatus inhibeat aliquibus ne con-
trahant matrimonium, propter ali-
quam causam rationabilem: vt puta
donec clare constet de aliquo inpe-
dimento, vel huiusmodi. Quando
ergo contra talem prohibitionem cō-
trahunt, peccāt mortaliter, non tamen
matrimon. est inualid. de matr. con-
tract. con. interdi. per totum nisi esset
statutum Papæ, qui solus potest facere
personas illegitimas ad contrahendū
& tunc matr. contractum contra tale
statutum Papæ nullum esset, quod co-
gnoscutur, quando causa est perpe-
tua: secundum Pan. in capit. ad dissol-
uendum.

Interdicta sunt etiam matrimonia
clandestina, vt infra, Sponsalia. §. 2. &
infra, §. 61.

55 S E C U N D U M impedimentum est
votum simplex. Nam qui vouit casti-
tatem simpliciter, si contrahat, morta-
liter peccat, violans fidem Deo datam:
tamen tenet matrimonium, nec illud
potest sine mortali consummare, po-
test enim adhuc votum implere per
ingressum religionis: sed postquam
consummauit non potest petere de-
bitum sine peccato, reddere tamen
potest, & tenetur exigenti, vt si mo-
riatur eius vxor, aliam accipere non
potest, secundum Thom. 4. sentent.
dist. 31. quæstione prima. Potest ta-
mē super prædictis dispensari, & me-
lius erit, propter periculum. Item in-
telligi quod tenetur reddere petenti
expressē, vel interpretatiuē per signa,
vel quando credit mulierem velle,
sed propter verecundiam non pecca-
re. Nam propter hoc, non debet te-
nerosum exhibere in matrimonio,
vt vxor semper habeat expressē pe-
tere, & Episcopus potest dispensare:
vt communiter moderni tenent, in c.
rursus. qui cleri. vel vouen.

56 T E R T I U M impedimentum sunt
E 2 spon.

sponsalia. Quando enim quis alteri dedit fidem, non potest cum alia, vel alio contrahere: quia peccaret frangendo fidem, nisi ex rationabili causa occurreret. Si tamen contrahit, matrimonium tenet, nisi post sponsalia sponsam cognouisset maritali affectu. De sponsalibus suo loco dicitur.

Quartum impedimentum est, quando quis est alteri iunctus catechismo: quia tenuit eum ante baptismum ad catechismum. c. per catechismum. de cog. spi. in 6.

57 QUINTUM impedimentum est incestus cum consanguineis uxoris, tunc mortua uxore, punitur ab ecclesia, ut nullam aliam possit accipere. c. 1. de eo qui cog. consan. Similiter dicitur de uxore, quae permittit se cognosci à consanguineis mariti: secundum Thom. & Archi. Floren. Non autem vniuersaliter intelligitur de omni incestu, ut credit Sum. Ang. non enim reperitur in iure, ut dicit Archiep.

58 SEXTUM impedimentum est uxoricidium: 33. quæst. 2. cap. admonere. non autem si uxor virum interficiat, nisi faciat intentione habendi adulterum: ut supra dictum est in impedimento criminis: non enim hoc reperitur scriptum. Intellige tamen iuxta superius dicta. §. 30. in 5. impedimento.

Septimum impedimentum est raptus alienæ sponsæ. in can. statutum. 27. q. 2.

59 OCTAVUM impedimentum est leuatio proprii filij de fonte baptismi, vel de chrismate, insidiando matrimonio ut possit uxorem priuare debito coniugij. ca. eo. 30. q. 1. supra. §. 9.

NONVM impedimentum est sacerdotis occisio. de pos. & rem. c. presbyterum. quando scilicet cõuictus est de hoc in iudicio: secundum Pan. ibi secundum in vnam expositionem.

Decimum impedimentum est crimen propter quod quis fecit solennem penitentiam. 33. q. capit. de his Hoc non est amplius in usu.

60 VNDECIMUM impedimentum est, si quis moniale accepit uxorem. c. hi vero. 27. q. 1. Hæc impedimenta

sunt, vel ex statuto ecclesiæ, vel iure nature, ad quod fidelitas spectat. & contra facere, maxime contra tres primos casus. videlicet contra prohibitionem ecclesiæ cui tenemur obedire, vel contra sponsalia: quia fides seruanda est, & contra votum: quia Deo fit promissio, est mortale. Si quis tamen contraheret post votum simplex, cum intentione non consummandi matrimonium, sed ingrediendi religionem, ante consummationem, non peccaret mortaliter: quia non agit contra votum, tenetur tamen postmodum ingredi religionem: secundum Caietan. in sum. ibi, matrimonium. In reliquis autem casibus, non iudices mortale, si quis contrahat, quando desit contemptus, nec est consuetum petere licentiam: quia Episcopi scientes, & nihil dicentes, videntur consentire. Tutius tamen est petere dispensationem, vel per se, vel per alium, & Episcopus potest dispensare in omnibus, præterquam in voto sponsalio: quia ista duo aliunde habent robur, quam ex iure positiuo: secundum Caietan. vbi supra.

61 DEBENT etiam matrimonia publice fieri, prætermisiss hânis, ut si quis fecit aliquod impedimentum, & c. dicat, vbi tamen est consuetudo, & omittendo incurritur peccatum: secus vbi non est talis consuetudo, sed clandestinè contrahens sine sufficientibus testibus, mortaliter peccat: tum ratione scandali, tum ratione periculi, quæ possunt oriri, ut quotidie experimur. Posset autem per accidens aliquando contrahi secretè sine peccato, ut quando contracto matrimonio in facie ecclesiæ, reperitur impedimentum dirimens: quod erat secretum, & de nouo oportet contrahere, sufficit habita dispensatione occultè contrahere. Posset & alius casus occurrere excusans matrimonium clandestinum, statim tamen publicandum, & non esset mortale. capi. fin. de clandest. fin. de spon. & can. aliter. 30. q. 1. Vide etiam Caietan. in 3. part. supra S. Tho. circa fin. de hoc.

⁶¹ **L**ICET sponsalia, & matrimonium omni tempore fieri possint, cum non sit prohibitum, & petitio, vel redditio debiti, tamen certis temporibus prohibetur transactio nouæ sponsæ, & nuptiarum celebratio, & huius rationem assignat Thom. in 4. senten. d. 32. a. vlti. Interdicuntur enim ab aduentu vsque ad epiphaniam, à septuagesima vsque ad octa. paschæ, & à tribus diebus ante ascensionem vsque ad octa. pentecostes capitu. non oportet. 33. quæstio. 4. & tribus capit. sequentibus. de matri. contract. contra inter. per totum. & capit. capellanus. de feriis. Quando autem incipiant dici dies, & observatio, an in vespers, vel post, & quando finiantur, an intelligatur octa, epiphaniæ inclusivè, vel octa. pentecostes, quæ est dies trinitatis, standum est consuetudini, secundum Arch. Floren. infra. Nuptiæ, per totum.

⁶² **A**N consummare matrimonium his diebus sit peccatum mortale, quidam dicunt quod sic, quia principalis causa prohibitionis videtur esse consummatio, secundum Thom. supra. & d. c. capellanus. prohiberi videtur copulam, ut d. gloss. ibi. & Ray. dicit quod tria prohibentur, transactio, consummatio, & solennitas nuptiarum. Tabu. in versic. impedimentum. 14. §. 1. tenet quod causa principalis est consummatio: ideo sine peccato fieri non potest. Caiet. autem in summa, ver. matrimonialis usus. cap. 7. tenet oppositum.

⁶⁴ **D**ICITUR enim quod consummare illo tempore, quo sunt prohibita transactio & nuptiæ, est quidem peccatum, quia fit contra finem præcepti, sed non mortale, si fiat sine solennitate, & transactio vxoris in domum, quia hoc non inuenitur alicubi prohibitum, nec cadit sub prohibitione ecclesiæ, ut prohibitum, sed ut finis prohibiti. Aliud est enim quod præcipitur, aliud quod est finis præcepti, sicut finis præcepti ieiunij, est eleuatio mentis, si tamen quis ieiunat, & non eleuat mentem, non est transgressus

for præcepti, & hæc opinio mihi magis quadrat, & pro vera illam teneo.

⁶⁵ **P**ECCATUM etiã mortaliter, & peccato sacrilegij, contrahens per verba de præsentu, & non intendens animo contrahere, quia mentitur perniciosè in sacramento, & est fictus, teneturque parti laxa: & tale matrimonium non tenet, cum non sit verus consensus. Sacrilegium etiam committit, contrahens cum aliqua conditione contraria bono matrimonij, videlicet, contra fidem, prolem, & sacramentum. ca. vlti. de condi. appof. ut si deducatur in pactum sterilitas, totalis separatio, vel non redditio debiti, & in his casibus, ultra peccatum matrimonium non tenet, in dicto capit. vltimo.

⁶⁶ **P**ECCHANT etiã mortaliter, contrahendo matrimonium ad malum finem, ut cum quis accipit uxorem, ut ea abutatur liberius, vel ut furetur. Qui verò contrahit, non propter principalem finem: primò, ut propter prolem generandam, vel propter vitandam fornicationem, sed vel propter delectationem, vel diuitias, vel parentelam, & huiusmodi. Licet ordo præpofteretur, non tamen mortale peccatum incurrit: quia non interuenit abusus sacramenti, ne hoc sacramentum ordinatur ad finem extraneum, sed remanet ordinatum ad suum finem, qui est mutua potestas corporum coniugum: ita sentit Caiet. supra. Peccatum autem interuenit, quoniam debitus ordo non seruat.

⁶⁷ **P**ECCATUM etiã mortaliter existens excommunicatus, vel in peccato mortali, sine contritione contrahens: quia cum sit indignus, iniuriam facit tali sacramento. Et intellige etiam de minori excommunicatione, quia separatur à participatione passiva sacramentorum: ideo antequam contrahat, faciat se absolui, & confiteatur deuotè, ut hoc sacramentum dignè cum Dei gratia recipiat, aliter sacrilegij peccatum committit.

⁶⁸ **Q**UANTUM autem ad usum matrimonij,

monij, multipliciter peccare contingit. Primò, quando quis tantum propter delectationem vitur actu coniugij, venialiter agit. Secundò, quando feruat vas, sed non debitum modum, ut si mulier virum supergrediatur, vel aliter, & tunc est mortale, quando impeditur quod non possit sequi generatio, supra, luxuria, §. 5. Quod si non impeditur generatio, & fiat ex rationabili causa, ut ne comprimatur proles in ventre, & huiusmodi, erit sine peccato. Tercio mulier peccat petendo debitum, tempore menstruorum, non tamen mortaliter, neque etiam residendo: secundum Caietanum supra, quia nulli facit iniuriam, qui in iure suo vitur. Quarto, ut actu coniugij, cum periculo abortus, vel notabilis nocimenti sui, vel alterius, cum quis aduertit, & non curat, mortaliter agit: quia est contra charitatem proximi.

69 **NEGARE** debitum coniugi petenti expressè, vel interpretatiue, sine rationabili causa, est mortale: quia contra iustitiam. Rationabilis causa est, quando non potest sine periculo vitæ, vel grauis infirmitatis. Ideò si lepra sit infestiuæ alterius, vel alia infirmitas, non tenetur sanus alteri reddere debitum cum periculo. Secus quando non esset periculum. supra, Debitum. §. 3. Similiter quando petens commisit adulterium, quia ius petendi amittit: ideo exactus non tenetur reddere, supra, Debitum. §. 4. & 16. Diuortium. §. 7.

70 **AN** sit mortale reddere debitum ante benedictionem, supra, debitum. §. 12. & de talibus, qui fiunt inter coniuges, supra, Debitum. §. 8. & multa habes ibi ad hoc. Et Caieta. in commentarijs tertiæ partis S. Thom. circa finem.

71 **DE** benedictione sponsarum, consuetudo debet attendi. Secundæ nuptiæ, quæ secundæ sunt ex parte amborum coniugum, non debent benedici: si autem sunt secundæ ex parte viri tantum, & non vxoris, ut cum virgo accipit viduum, debent benedi-

ci, sed si sunt secundæ ex parte vxoris, & non viri, ut cum vidua accipit iuuenem non viduum, non benediciuntur: secundum Thom. 4. sentent. dist. 42. q. vlt. a. 2. In capit. vir autem. de secund. nupt. non fit differentia inter virum & vxorem, sed dicitur quod siue vir, siue mulier transeant ad bigamiam, non debent benedici, ne iteretur benedictio. Quia verò consuetudo in multis locis aliter habet: ideo Thom. attulit rationem talis consuetudinis quæ quasi vbique feruatur, & si non esset consuetudo, credo quod statim deberet illi capi, tanquam determinationi ecclesiæ: & sacerdos iterans benedictionem, quando non debet, grauius peccat, & punitur, in ca. 1. de secund. nupt. nisi obstat consuetudo, secundum Pa. ibi, & Ioan. And. & spon. sa, quæ non est virgo, non debet benedici. c. seriatim. 32. distinc. & etiam debent benedici post cõsummationem, secundum Tab. impedimentum. 14. si hoc habeat consuetudo.

72 **NON** licet viro ob adulteriũ vxoris eam totaliter dimittere, & aliam accipere, secundum communiter doctos. Caiet. autem super Matthæ. 19. tenet: quod potest, ex textu euangelij, vbi dicit Christus: Quicumque dimiserit vxorem suam, nisi ad fornicationem, & aliam duxerit (scilicet in vxorem) moechatur. Ibi enim mota quæstione, dicit sic sonare sensum planum scripturæ, sed quoniam non audeo me opponere contra torrentem doctorum, & iudiciorum ecclesiasticorum, ideo dixi textum nihil disponere de dimittente fornicariam. Intellego igitur ex hac domini Iesu Christi lege, licitum esse Christiano, dimittere vxorem ob fornicationem carnalem ipsius vxoris, & posse aliam ducere vxorem, salua semper ecclesiæ diffinitione, quæ hætenus non apparet. Nam decretales pontificiæ, de hac materia, non sunt diffinitivæ fidei, sed indiciales facti. Proferunt autem ipsi pontifices, ut patet in c. quanto. de diuor. & c. licet. de spons. diuor. in his iudicijs aliquando errasse mani-

matrimonium, nec ex his intelligas vxores posset dimittere viros fornicatores, quoniam Christus non concessit hoc, nec est par ratio: sicut nec in veteri lege, vxor poterat repudiare virum, si cuncte conuerso. Nec ego sum primus, qui hunc euangelij textum intellexi, quoniam B. Amb. si intelligens, idem dicit & docuit. primæ Corint. 7. hæc Caiet. quasi de verbo ad verbum, sed oppositum est verum, vt tenent doctores. in 4. sen. d. 3. ibi dicit Tho. quod nihil adueniens supra matrimonium, potest ipsum dissolvere. Et super primam Cor. 7. idem tenet, exponens illud, Præcipio non ego, sed dominus. vxorem a viro non discedere. Et Tho. soluit illud dictum Mat. 19. quod Caiet. accipit pro argumento: & dicit, quod talis obiectio procedit ex falso intellectu. Item quia Caietan. allegat dictum Ambr. sed miror quod Ambr. pro se adducat, cum magister ibi dicat, quod hæc verba non sunt Amb. sed a falsarijs in libris Ambro. creduntur posita. Ideo Paulus postquam dixit, aut viro reconcilietur, de viro intulit. Et vir vxorem non dimittat, scilicet totaliter. Potest tamen dimittere quod ad thorum, ex causa, vt supra diuortium. §. 2. hanc sequere veritatem.

73 SEPTIMUM casus sunt, in quibus vir mulierem adulteram non potest dimittere. Primus, si ipse vir etiam fornicatus est. capi. significasti. de diuort. etiam post separationem reintegrabitur, etiam si occulte, quia non deficit ius, sed probatio, secundum Tho. supra, a. 6. ad 5. Secundus, si vir vxorem prostituit, in d. cap. significasti. in glos. vel si non prohibuit cum posset, quia videtur idem quod consentire: non autem si dedit occasionem indirecte, vt non bene prouidendo, & huiusmodi capi. ex literis de diuort. Tertius, quando mulier nupsit credens probabiliter virum suum mortuum, tunc non reputatur adultera. Quartus, si cognita fuit ab aliquo latenter intrante lectum sub specie viri. Quintus, si fuit vi oppressa absolute. §. 2. q. 5. Sextus, si post a-

dulterium sponte reconciliatus, eam carnaliter cognouit, vel eam publice adulterantem tenet in consortium marital. 32. q. 1. cap. 2. & 3. Septimus est in c. gaudemus. de diuor. si matrimonio in infidelitate contracto ex parte vtriusque, vir dederit vxori libellum repudij, & vxor alteri nupsit, tunc si uterque conuertatur: tenetur eandem vir accipere. Alij addunt Octauum, vt etiam ponit Thom. 1. Cor. 7. quando vir dedit occasionem mulieri adulterandi, non reddendo ei debitum, contra eius voluntatem, vt in c. secundum verba. 33. q. 5. Alij dicunt non propter hoc excusari, quin maritus possit eam dimittere. argu. ibi in glo. Vide supra, Diuortium. §. 4.

74 DIMITTENS vxorem adulteram liuore vindictæ, vel propter lucrum, peccat. secundum Thom. 4. sen. d. 3. §. a. 6. non autem si ad propulsandam propriam infamiam, ne videatur criminis particeps, vel ad correctionem virij vxoris, vel euitandum prolis incertitudinem. Quomodo autem debeat procedi in accusatione circa adulterium, quando queritur separatio, vide Thom. vbi supra a. 3. ad 5. & in c. tux. de procurat. Quomodo etiam propter aliud crimen possit fieri diuortium, supra, Diuortium. §. 8.

75 SI mulierem adulteram poeniteat de adulterio, vel est spes correctionis, non tenetur vir ex præcepto eam dimittere, quia poena corrigens non requiritur, vbi est emendatio. Si autem illam non poeniteat, tenetur dimittere ex præcepto: ne eius peccato consentire videatur, dum correctionem debitam non apponit, secundum Thomam vbi supra, a. 2. Si tamen crimen sit occultum, nec probari possit, non debet eam dimittere, secundum Petrum de Palu. in. 4. sentent. & quando plus cohibetur retinendo, quam eam relinquendo: vt si timeat quod sic se prostitueret, vel quando maritus timeret sibi de incontinentia. In his casibus, secundum Petr. de Palu. supra, non debeat eam deserere. Quod si non dimittendo immineret scandalum,

lum, debet notificare causam quare hoc facit, si potest: quod si non potest, non curet. Et si aliqua autoritas sanctorum videatur contraria, debet intelligi extra prædictos casus. Si autem inuenit eam incorrigibilem, posset eam includere, quod melius esset quam deferere. Mulier autem non sic tenetur virum deferere, quia non tenetur corrigere virum, nec scandalum de hoc nascitur, & melius est illi cohabitare, quia pro tunc vitatur fornicatio, quam cum alijs faceret, nam quanto magis accedit ad vxorem, tanto minus ad alias feminas vadit. Si tamen noller eam cognoscere nisi contra naturam, vel timeret, quod eam traheret ad peccatum, debet eum deferere si potest, vt mali imminuentis occasionem fugiat.

76 Q V A M primum constat viro de adulterio vxoris, potest illam dimittere quod ad thorum proprio arbitrio: nec tenetur reddere debitum exigenti, quia præiudicaret sibi: secundum Thomam, supra, a. 3. & fieret irregularis, id est, bigamus, nisi per ecclesiam compelleretur: & tunc aliter reddens, nullum sibi præiudicium facit. Quod autem ad thorum, & cohabitationem, non potest dimittere, nisi ecclesie iudicio: & si dimiserit, potest cogi ad habitandum cum ea, nisi statim possit adulterium probare secundum Hostien. infra octo dies. 33. q. 2. c. ecclesiastica. Ideo diuortium, non nisi iudicio ecclesie potest fieri, secundum Thomam nisi fornicatio sit carnalis, & notoria. Quod si sic est, potest capitulum de illis, de diuort. Secus de fornicatione spiritali, & notorio. capitulum. porro, eodem titulo. secundum verò Panormitanum ibi, quando est notorium, est par ratio in utroque glossa in cap. si de conuer. coniug. Quando aliquid dicatur notorium, supra. Manifestum, per tot. & Notorium §. 1.

77 S i alter conjugum adulterauit secrete, si petat debitum, non coacte, sed humiliter, non propter hoc mortaliter peccat, licet fornicando ius peten-

di perdidit, scilicet quasi sibi debitum, non autem quin possit petere quasi rogando, & non cogendo: nec tenetur reuelare vxori hoc, quia cum hoc sit introductum fauore coniugis non peccantis: si sciret hoc, & redderet, præiudicaret sibi, non autem si ignoranter reddat. Sic tenet Tabul. ver. matrimonium. 4. §. 6.

78 V I R & vxor in causa diuortij ad paria iudicari possunt, licet maior causa sit in vno, quam in alio: sufficiens tamen ad diuortium in utroque, secundum Thom. supra. a. 4. reliqua quæ ad diuortium pertinent, supra. Diuortium, per totum. Si ecclesia alteri coniugum scienti impedimentum præcipiat cohabitare cum altero, obediens quod ad cohabitationem, & necessarium administrationem, non autem quod ad debiti restitutionem: secundum Vgo. quia absque peccato reddere non potest.

MEDICVS.

M E D I C I multis modis peccant. Primo, quando ignorant infirmitatem, & tamen vel ex temeritate, vel ne reputentur ignorantes, vel propter lucrum, aut huiusmodi, assumunt infirmum medicare, exponentes eum periculo mortis, vel notabilis nocuenti: & hoc est mortale: quia contra charitatem proximi. Vel si possunt scire, tamen nolunt studere, aut peritos consulere. Secundo, peccant mortaliter, quando cognita infirmitate negligunt studere de remedijs, vel visitare, vel propinare debitas medicinas si possunt: vel quando fecerunt vnam medicinam, & aduertunt non esse conuenientem, non mutant, ne credantur ignorantes. Si etiam exhibuerunt medicinam dubiam pro certa, vel non secundum artem, sed secundum suam stultam phantasiam volunt medicare, vel experimenta facere, & huiusmodi, quibus infirmus exponitur periculo graui, mortale est. Tercio, quando consulunt propter sanitatem corporis aliquod, quod est mortale: vt fornicationem, pollutionem, incantationem, vel huiusmodi mor-